

Vývojová období herního materiálu a stylu hry

Po obrovském rozmachu pingpongu na konci 19. století docházelo ke ztrátě popularity a postupnému úpadku tohoto oblíbeného sportu. Jelikož atraktivita sportovního odvětví i výkonnost jedince se vždy odvíjí od kvality materiálního vybavení a herních podmínek, i ve stolním tenisu nedocházelo k dalšímu rozvoji bez pokroků ve vývoji pátky (tj. dřeva, potahů) a míčku. „Technika stolního tenisu zůstávala na stejné úrovni, každý jednotlivec, který měl dobrý zrak, aby mohl dřevěnou pátkou pinkat celuloidový míček přes síť, dosáhl nejvyšší možné úrovně. S náčiním, které se tehdy používalo, nebylo možno zlepšit kontrolu úderů.“² Demetrovič ve své knize „Stolný tenis“ z roku 1984 rozděluje vývoj stolního tenisu do 5 období:

- 1) Období dřevěné rakety
- 2) Období rakety s gumou
- 3) Období rakety s houbou
- 4) Období sendvičové rakety
- 5) Období účinných druhů raket

3.1 Období dřevěné rakety (1884 – 1926)

První zmínky o stolním tenisu sahají do roku 1881, kdy se jako pátky používala víka od krabic na doutníky, míček se vyrobil z korkové zátky od vína a pinkalo se přes řadu knih, která nahrazovala sítku. V této době byl stolní tenis jen jakýmsi hraním, kterým si hráči lawn tenisu krátili chvíle v zimním období, kdy venkovní antukové a travnaté kurty nebyly uzpůsobeny hře. Až inženýr James Gibb dal stolnímu tenisu charakter závodního sportu. Místo řady knih začal používat jako sítku strunu a ohraničil hru počítáním do 21 bodů. Jeho největší zásluhou je zavedení celuloidového míčku, který roku 1890 přivezl do Anglie z obchodní cesty po Americe. Tento míček, nalezený mezi dětskými hračkami, se záhy ukázal jako nevhodnější pro vznikající sport a hrálo se s ním hned první mistrovství Londýna. Do této doby se kromě korkového míčku používal gumový míček různé velikosti, ale Gibbův celuloidový míček byl největším přínosem pro stolní tenis, což dokazuje jeho používání dodnes.

První používané dřevěné rakety připomínaly rakety tenisové, které si hráči nechali potáhnout pergamenem, tzv. Banjo rakety. Od tvrdé a dřevěné pátky se míček hlučně odrážel a nebylo možné ho příliš usměrňovat. Roku 1902 přišel Angličan E. C. Goode dalším krokem ve stupni vývoje rakety, jenž se ale ukázal progresivní pro další vývoj hry až o 20 let později. Good se nechal inspirovat podobou pryžové podložky u bankovní přepážky a svou raketu nechal potáhnout vroubkovanou gumou. Jeho objevu se v té době nedostalo uznání. Pro konzervativní zastánce dřevěné rakety to byla velká změna, která znamenala i změnu provedení úderů a stylu hry, a tak s odůvodněním, že tento potah kazí hru, žádali zákaz používání gumového potahu.

3.2 Období rakety s gumou (1927 – 1951)

“Po MS v Londýně však vroubkovaná guma vyhrála na celé čáře a měla zásluhu na vzniku širokého úderového rejstříku spodních a horních rotací.”³ Guma umožňovala udělovat rotace míčku, přispěla k rozvoji herního stylu, přinesla nové možnosti v úderové technice, byla jakýmsi přiblížením se k pozdějšímu japonskému topspinu. Vytahované údery, liftované forhendy, celá řada drajvů, čopy a jiné údery, při kterých se hráči snažili využít rotaci míčku, vyžadovaly daleko větší fyzické úsilí. Hra se stávala pestřejší, náročnější a dynamičtější. Tón technice udávali především Maďaři a Angličané. Herní styl již nebyl jednotvárný, díky širší škále úderů se začal různit u jednotlivých hráčů. Projevovala se také fyzická vybavenost hráčů. Někteří hráči si libovali v pomalejší obranné hře, jiní se stali rychlými útočníky a někteří přinesli do hry kombinaci obrany s útočnými údery. Typickým představitelem technického hráče s gumovou raketou byl Maďar Férenc Sidó.

Ve 30. letech výrazně převládal obranný styl hry, kdy hráči vyčkávali na chybu soupeře. Hra se tak stávala dlouhá a nezáživná. Tomu zabránila a nasměrovala hru dalšímu vývoji úprava pravidel v roce 1937. Nejen že došlo ke snížení sítě téměř o 2 cm, ale zavedl se časový limit na 20 minut, který urychlil hru a nutil hráče do útočnějšího pojetí hry. Tyto změny pravidel umožnily nástup útočné techniky. V této době zářil nejvíce československý hráč Bohumil Váňa, který stál 10 let v čele světového stolního tenisu a svou dynamickou hrou byl považován za předchůdce japonského útoku. Toto období se stalo nejúspěšnějším v historii československého stolního tenisu.

3.3 Období rakety s houbou, tzv. „japonské období“ (1952- 1959)

50. léta se stala díky nástupu houby revolucí ve stolním tenisu. Japonci představili na MS 1952 v Bombaji nový silný měkký potah, čímž překvapili a zaskočili zbytek světa tak, že dosud neznámý Japonec Hirodži Satoh se stal mistrem světa bez jediné porážky. Nejvíce hráče překvapilo, že náraz míčku na pátku nebyl vůbec slyšet. Míčky

se odrážely rychle a s velkou rotací a i výborní světoví hráči se těžko bránili takovýmto úderům. Jako každá novinka, tak i houba měla své příznivce i odpůrce. Odpůrci se dožadovali zákazu tohoto materiálu, ale naštěstí pro další vývoj stolního tenisu se podařilo příznivcům na kongresu světové federace ITTF přehlasovat odpůrce, a houba se tak stala regulérním potahem až do roku 1959.

Stolní tenis se začal rychle šířit po celém světě. Ve hře se používaly dva odlišné styly hry charakterizované evropským a asijským držením (viz. herní styl). Stolní tenis se stává sportovní hrou náročnou na pohyb a tělesnou přípravu. Houba umožňovala drajvy z velké vzdálenosti, lobované údery, rychlé halfvoleje aj. Celkově obohatila stolní tenis o nové údery, hra se stala pestřejší, rozmanitější a pro oko diváka zajímavější.

3.4 Období sendvičové rakety (1959 – 1969)

V březnu roku 1959 na kongresu ITTF v Dortmundu byla houba zakázána, ale byla schválena tzv. standardizace pátky, která umožňovala hru s houbovým potahem v kombinaci s gumou vroubky dovnitř čili „soft“ nebo vroubky ven čili „sendvič“. Tento další významný pokrok ve vývoji herního materiálu samozřejmě ovlivnil i celkový styl hry. Nové druhy potahů dovolovaly uplatňovat nové prvky v úderové technice jako topspin, kontratopspin, asijskou lobovanou obranu, podání s útočnými rotacemi, rychlé útočné údery s krátkým švihem. Od této chvíle získal stolní tenis charakter atletické výbušnosti s převahou útočného herního stylu. Stolní tenis přidal na atraktivnost a vznikalo stále více firem zabývajících se materiálem pro tento sport. Vyráběly se softové potahy s vysokou točivostí a rychlostí jako např. Sriver, Mark V a firma Stiga dodávala pružná dřeva udávající míčkům rychlost.

3.5 Období účinných druhů raket (1970 – dnes)

Toto období znamená pro stolní tenis další velký rozmach. Ve výrobě nových vysoce účinných druhů raket a potahů dominují Japonci a Švédové. Stolní tenis se stává světově oblíbeným sportem na vysoké úrovni, což dokazují i výsledky z MS a ME v tomto období. Charakteristickým úderem tohoto období je topspin hraný z obou stran hráčského prostoru. S rozvojem útočných úderů samozřejmě souvisí i zdokonalování obrany. V 70. letech se proto výroba zaměřila také na výrobu kvalitních obranných potahů. Rakouský výrobce Toni Hold přišel s novinkou, která zpomaluje útočnou tvrdou hru a „níčí rotace“, tzv. antitopspin. Po té začaly dodávat antitopspin na trh i jiné firmy a dodnes je tento potah účinnou zbraní proti nejrychlejším útočníkům. Pravidla ještě povolovala stejnou barvu potahu na obou stranách pátky, a tak bylo těžké rozoznat, jakým druhem potahu hráč úder odehrál, zda jde o rotaci či o náraz. Obzvláště Číňané vyráběli potahy se zvláštními druhy rotací a využívali stejné barvy potahů a kombinovali útočné potahy s obrannými, např. soft s antitopspinem. Soupeři tak jen těžko dokázali odhadnout, zda jde o rotaci či náraz. Náš návrh na kongresu roku 1979 na barevné odlišení potahů nebyl přijat, a tak docházelo k destrukci stolního tenisu, když i: „Technicky nejvyspělejší hráči kazí lehké míčky, když nepoznají, kterou stranou „materiálový“ soupeř zahrál a nepochopitelných chyb se dopouštějí i sami hráči s kombinací potahů, když se zmýlí v použití potahu. Stolní tenis se stává spíše žonglérstvím při otáčení pátky. Hra ztrácí líbivost a stává se pro diváka nesrozumitelná a divák ztrácí o stolní tenis zájem.“

Podání se stalo obrovsky důležitým úderem. Už neznamenal jen uvedení do hry, ale dobré podání bylo účinnou zbraní, zvláště dokud nebylo definitivně zakázáno zakrývání míčku rukou či tělem.

citace z Diplomové práce: „Vývoj herního stylu ve stolním tenisu v souvislosti s rozvojem materiálu“

odkazy: Slobodzian, V. (2005). 80 let československého stolního tenisu. Praha: Spozia, s.147,148.

Zpracovatel Diplomky: Martina Mikolášková

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Zdeněk Šebrle, CSc.

JČU, PF KATEDRA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU